

LEIRIKOULU- JA LUOKKARETKIKÄYTÄNNÖT JOKIVARREN KOULUSSA

Luokkaretki tai leirikoulu on aina kirjattava Jokivarren koulun työsuunnitelmaan. Jollei heti lukuvuoden alussa työsuunnitelmaa tehtäessä tiedä täsmällisesti koulun ulkopuolisen toiminnan aikaa, kohdetta tai muita yksityiskohtia, työsuunnitelmaa muutetaan lukuvuoden mittaan yksityiskohtien täsmentyessä.

Luokkaretkestä/leirikoulusta on myös tehtävä etukäteen tarkka kirjallinen suunnitelma toteutuksen, kohteiden, sisällön, rahoituksen, turvallisuuden yms. osalta opettajalle ja rehtorille. Opettajan on selvitettävä myös kaupungin sivistystoimen/-lautakunnan asettamat rajoitukset eli selvitettävä mitä on päätetty ja ovatko yhä voimassa. Leirikoulujen ja luokkaretkien järjestämistä estäviä päätöksiä ei ole voimassa lukuun ottamatta alaluokkien ulkomaan leirikouluja koskevaa kieltoa.

Varsinaisia kahdesta viiteen (2-5) vuorokautta pitkiä leirikouluja lienee järkevintä järjestää luokilla 5-9. Pääsääntöisesti luokkaretket ovat yhden (1) vuorokauden pituisia. Eskarin ja luokkien 1-2 luokkaretkiä suositellaan tehtäväksi mieluiten lähiseudulle (kotieläinpuisto, pyöräretki tms.) ja 3-9. luokkien retket mielenkiinnon mukaan.

LUOKKARETKI (ei vietetä yötä)

Erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle ohjaaja mukaan, muutoinkin ohjaaja mukaan mahdollisuuksien mukaan.

KOTIMAAN TAI ULKOMAAN LEIRIKOULU (minimi yksi yö)

Mukana olisi hyvä olla vähintään yksi mies ja nainen, joka tapauksessa vähintään kaksi aikuista joista vähintään yksi opettaja. Yläluokilla lisääntyneiden riskien (lähinnä päihteet) takia aina kaksi opettajaa sekä mahdollisuuksien mukaan myös muita valvoja aikuisia. Alakoulussa yksi opettaja luokkaa kohti riittää, kunhan hänen lisäkseen mukana on myös vähintään yksi valvoja, joka voi tarvittaessa olla myös opettaja.

Erityisluokkien kohdalla on harkittava tapauskohtaisesti, tarvitseeko varsinaisten valvojien lisäksi joku/jotkut oppilaista ohjaajan tukea (liikkumiseen tms.).

Rahoitus

OAJ:n edunvalvonnan suositus on että opettaja ei saa ottaa järjestääkseen leirikoulun rahanhankintaa, jos lisärahan kerääminen on tarpeen koulutuksen järjestäjän rahoituksen lisäksi. Rahan kerääminen on vanhempien vastuulla. Koulun ja opettajan on vain tiedettävä rahankeuruuden etenemisestä ja keräämisestä ja leirikoulukulujen kirjanpidosta.

Kiistatapauksia varten suositellaan tehtäväksi sopimus vanhempien kanssa, jossa sovitaan rahan keräämisestä ja käyttämisestä leirikouluun sekä palauttamisesta tai muusta käytöstä, jos tapahtuma peruuntuu. Rahan keräämisen aikana ryhmään tulevien ja siitä poistuvien kohtelu on sovittava erikseen. Sopimukseen ei voi kirjata, että leirikouluun osallistuminen on jonkin työkiintiön tai rahan keräämisen varassa, koska leirikoulu ja luokkaretki ovat koulun toimintaa ja siten maksutonta. Jos oppilas haluaa luokkaretkelle, mutta hänellä tai hänen huoltajillaan ei ole varaa osallistua kustannuksiin, on pohdittava asian juridista puolta, sillä perusopetus on kaikille maksutonta. Asiasta keskustellaan rehtorin ja mahdollisesti sosiaalitoimen edustajien kanssa. Rahan keräämisestä voi myös vastata rekisteröity vanhempainyhdistys.

Työnantajan odotetaan maksavan työntekijälle (opettaja / ohjaaja) retken ajalta palkan ja virkaehtosopimuksen mukaisen päivärahana. Leirikoulun järjestäjän (huoltajat, keräykset) oletetaan osallistuvan jossain määrin mukaan lähtevien huoltajien matkakustannuksiin (lennot, majoitus) sekä mukaan lähtevän henkilökunnan matkakustannuksiin kokonaisuudessaan.

Varainhankinnan osalta on sovittu, että koululla järjestettävien tilaisuuksien (discot, kahvitukset yms.) varaamisessa noudatetaan seuraavaa nokkimisjärjestystä:

Ysit
Kutoset

Kasit
Seiskat

Oppilaan poissulkeminen luokkaretkeltä tai leirikoulusta

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan luokkaretkeltä tai leirikoulusta ei saa sulkea pois oppilasta rankaisukeinona. Oppilaan osallistumista ei siis voi evätä, jos hän on käyttäytynyt huonosti ja häntä on ehkä rangaistu useastikin. Koulun käytettävissä olevat rangaistukset ovat tyhjentävästi säädetty perusopetuslaissa. Ongelmatapauksessa vaivattominta on yrittää päästä yhteisymmärrykseen huoltajien kanssa oppilaan jäämisestä pois leirikoulusta. Sopimuksen perusteella hän työskentelee koulussa sinä aikana kun muut ovat koulun ulkopuolella leirikoulussa.

Turvallisen opiskeluympäristön vaatimus edellyttää, että koulutuksen järjestäjä toimenpiteillään ehkäisee ennalta myös sellaiset tiedossa olevat turvallisuusuhat, jotka vaarantavat oppilaiden leirikoulun aikaisen koulunkäynnin. Tällainen voi liittyä myös oppilaiden käyttäytymiseen. Tämä on osoitettu eräässä lääninhallituksen päätöksessä, jossa oppilaan uhka leirikoulun turvallisuudelle todennettiin muun muassa oppilaan ilmoituksella olla noudattamatta turvallisuuden kannalta oleellisia sääntöjä. Läninhallitus katsoi, että koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus ehkäistä tietämänsä turvauhat.

OAJ:n mukaan oppilaan osallistumisen mahdollista eväämistä tulee kuitenkin käsitellä huoltajien kanssa niin pitkälle kuin mahdollista yhteisymmärryksen saamiseksi. Myös leirikoulun vaihtoehdot on suunniteltava valmiiksi ja esitettävä myös huoltajalle esim. tilapäinen lukujärjestys. Aina on myös syytä noudattaa hallintomenettelylaissa olevia hyvän hallinnon periaatteita.

Jotta leirikouluun ja luokkaretkelle on järkevää lähteä, on n. 80 % luokan oppilaista oltava alun perin osallistumassa leirikouluun. Luokkaretkellä ja leirikoulussa ovat voimassa Jokivarren koulun järjestyssäännöt, tosin säännöissä voi olla erityisiä tarkennuksia ja "tiukennuksia". Vanhemmilta on myös saatava kirjallinen suostumus oppilaan mukaan ottamisesta luokkaretkelle/leirikouluun. Opettajalla on oltava luokkaretkelle/leirikouluun osallistuvista oppilaista oppilastietolistat sekä huoltajien yhteystiedot. Lisäksi suunniteltaessa luokkaretkettä siten, että käyttöön hankitaan linja-auto, on retki pyrittävä järjestämään niin, että linja-auto tulee mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön. (esim. 2-3 luokkaa toteuttaa suunnitelleen samanlaisen retken). Linja-auto on varattava luokan koko huomioiden ja linja-auton kuljettajan puhelinnumero on otettava muistiin viimeistään matkan alkaessa. Lisäksi koulun keittion kanssa on käytävä neuvottelemassa hyvissä ajoin mahdollisista eväistä, niiden määrästä ja laadusta (erityisruokavaliot huomioiden).

Turvallisuus

Turvallisen fyysisen ja psyykkisen opiskeluympäristön vaatimus koskee myös leirikoulua ja luokkaretkettä. Koulu on vastuussa vain sellaisesta koulun toiminnasta, joka on merkitty opetussuunnitelman perusteella lukuvuosittain laadittavaan työsuunnitelmaan. Viikonloppuina tai kouluajan ulkopuolella järjestettävät vuosisuunnitelmaan merkitsemättömät tapahtumat esim. vanhempien järjestämät viikonloppuretket tai 9. luokkalaisten risteilyt, eivät ole koulun toimintaa. Opettaja ei ole näissä tapahtumissa työssä, joten myöskään hänen aiheuttamansa vahinkojen korvaaminen ei kanavoidu työnantajalle kuten opettajan työssä aiheutettujen vahinkojen. Opettaja voi siis halutessaan osallistua em. tapahtumiin vieraana ja/tai yksityishenkilönä. Retki/leirikoulu on siis toimintaa, jonka on oltava koulumme opetussuunnitelman mukaista eli pelkkä huvireissu ei tule kysymykseen.

Jokivarren koulussa kylpyläretkiä ei suositella kylpylöiden erittäin vaikean valvottavuuden ja ikävien maassamme tapahtuneiden onnettomuuksien takia. Kylpylät ovat usein sokkeloisia, jolloin kattavan valvonnan järjestäminen näköesteiden, poreiden, virtausten ja hälinän vuoksi on mahdotonta. Lisäksi luokkaretket ajoittuvat lyhyelle ajalle keväälle, jolloin kylpylät ovat täynnä telmiviä lapsia.

Tavallisessa perinteisessä uimahallissa on enintään muutama uima-allas, joista ainakin yksi on uimataidottomille tarkoitettu matala allas. Uimahallissa on ylläpitäjän uimavalvoja. Näiden tehtävä on selkeä ja valvonta-alue vaivaton hallita. Uimataidottoman oppilaan osalle on laadittava erillinen valvontasuunnitelma, mikäli retkikohteena on uimahalli tai vastaava tila. On silti muistettava, että opettaja on vastuussa kaikista oppilaistaan myös uimahallissa. Leirikouluissa ja luokkaretkillä valvojien lukumäärä on 1-2 aikuista aina jokaista kymmentä oppilasta kohden; harkintaa voi tuki käyttää.

Vastuu

Oppilas on koulun vastuulla niin koulun sisällä kuin sen ulkopuolelle suuntautuvalla kouluretkellä ja leirikoulussa. Tavallisesta koulunkäynnistä vastuu eroaa siinä, että vastuu on ympäri-vuorokautinen. Leirikoulussa ja luokkaretkellä ei ole sellaista vapaa-aikaa, joka siirtäisi koulun kokonaisvastuun jollekin muulle taholle. Vastuuta kantavat toki muut osallistuvat vanhemmat ja muut ohjelman järjestäjät. Kaiken "sateenvarjona" ja kokonaisvastuun kantajana on kuitenkin opettaja. Silloin, kun opettaja olosuhteiden pakosta joutuu jakamaan tehtäviä tai käyttää ulkopuolisen palveluja, hän on vastuussa tehtävien oikeasta järjestämisestä ja ulkopuolisten palveluiden tarjoajan huolellisesta valinnasta, johon liittyy varmistautuminen näiden ammattitaidosta ja vastuullisesta toiminnasta.

Opettajalla on vapaus valita opetusmenetelmänsä. Hänellä on kokonaisvastuu oppilaista ja opetuksen käytännön toteuttamisen turvallisuudesta. Hänellä on oikeus kenenkään estämättä kieltäytyä leirikoulusta tai luokkaretkestä kokonaan tai valita kohde ja järjestelyt parhaaksi katsomallaan tavalla ottaen huomioon opetussuunnitelman ja käytettävissä olevat taloudelliset mahdollisuudet.

Luokkaretki tai leirikoulu ei ole sen opetustavakseen valitsevalle opettajalle vapaaehtoistyötä vaan siitä maksetaan vallitsevien sopimuksien mukaiset matkakorvaukset ja päivärahat kuten virkamatkasta. Toimintasuunnitelmaan merkitty opetustapa (leirikoulu tai luokkaretki) velvoittaa opettajaa järjestämään opetuksen ja matkan järjestelyt sekä yllä olevat asiat opetussuunnitelma huomioiden.

Opetustoimen talouspäällikön tiedote vakuutusten kattavuudesta

Olemme selvittäneet IF -vakuutusyhtiöltä kaupungin vakuutusten kattavuutta kansainvälisissä hankkeissa. Sieltä todettiin, että kaupungin vakuutus kattaa tapaturmat myös ulkomailla niin oppilaiden kuin opettajienkin osalta, mutta ei sairaustapausten hoitoa eikä mahdollista kotiin kuljettamista. Sen vuoksi he suosittelivat, että oppilaille otettaisiin matkavakuutus, joka on viikon matkalta oppilasta kohden n. 6 euroa. Opettajat ovat yleensä OAJ:n jäseniä, jolloin jäsenyyden mukana tulee myös matkavakuutus. Määräaikaista vakuutusta otettaessa tulee huomioida mahdollinen matkan ennakoinnaton pidentyminen; Määräaikainen vakuutus päättyy nimensä mukaisesti määräpäivänä, joten vakuutus on syytä ottaa hieman pidemmäksi aikaa (ulkomailla vähintään kaksi arkipäivää), jotta muutaman päivän matkan pidentyminen ei keskeytä vakuutusturvaa.

OPETUSHALLITUS 20.4.2006: RETKIEN JA MUUN KOULUN ULKOPUOLISEN TOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN PERUSOPETUKSESSA

Julkisuudessa on viime aikoina keskusteltu peruskoulujen opetuksen yhteydessä toteutettavista retkistä, leirikouluista ja vierailuista, jotka ovat osa perusopetuslain tarkoittamaa koulun ulkopuolista toimintaa. Erityisesti esillä on ollut se, saako oppilailta periä maksuja tällaisesta toiminnasta.

Etelä-Suomen lääninhallitus antoi kanteluun perustuen asiasta päätöksen viime joulukuussa ja opetusministeri on 14.3.2006 vastannut eduskunnassa tehtyyn kirjalliseen kysymykseen. Sekä lääninhallituksen päätöksessä että ministerin vastauksessa selvitetään perusopetuksen maksuttomuuden lainsäädännöllistä perustaa. Lisäksi ministerin vastaus sisältää kouluissa tapahtuvaa rahankeruuta koskevan linjauksen.

Koska lainsäädännön tulkinnassa ja soveltamisessa voi vieläkin olla epätietoisuutta, on Opetushallitus laatinut tämän tiedotteen opetuksen järjestäjille ja kouluille.

Perusopetuksen maksuttomuuden lainsäädännöllinen perusta

Suomen perustuslain (731/1999) 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Perusopetuksen maksuttomuudessa on kyse subjektiivisesta oikeudesta, ei periaatteesta. Maksuttomuus tarkoittaa sitä, että opetuksesta ei saa aiheutua oppilaalle kustannuksia. Perustuslaki (6 §) sisältää myös säännökset yhdenvertaisuudesta ja kieltää ihmisten asettamisen eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Taloudellisesta asemasta riippumatta kaikilla lapsilla on oikeus perusopetuslaissa tarkoitettuun opetukseen.

Tarkempia säännöksiä perusopetuksen maksuttomuudesta sisältyy perusopetuslakiin (628/1998). Lain 31 §:n mukaan opetus, sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali sekä työvälineet ja työaineet ovat oppilaille maksuttomia. Vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta muun muassa opetukseen osallistumisen edellyttämät avustajapalvelut ja apuvälineet. Opetukseen osallistuvalla on myös annettava jokaisena koulun työpäivänä maksuton, täysipainoinen ateria. Lisäksi oppilaalla on oikeus maksuttomaan oppilashuoltoon (31a §) ja tapaturmien hoitoon (34 §) sekä tietyin edellytyksin myös maksuttomaan kuljetukseen (32 §, 33 §) ja majoitukseen (33 §).

Mikä on opetusta?

Perusopetusta koskevat säädökset edellyttävät, että opetuksen järjestäjä laatii ja hyväksyy perusopetusta varten opetussuunnitelman. Opetuksen järjestäjän velvollisuutena on myös laatia opetussuunnitelmaan perustuva vuotuinen suunnitelma, jossa määrätään muun muassa opetustunneista, työajoista, opetuksen yhteydessä annettavasta muusta toiminnasta ja koulun ulkopuolella annettavasta opetuksesta. Opetuksen käsite kattaa näin myös kaikki koulun työaikana toteutetut ja vuotuisen suunnitelmaan kirjatut retket, vierailut ja muun vastaavan koulun ulkopuolella tapahtuvan toiminnan. Ne ovat yhdenvertaista koulun toimintaa muun opetuksen kanssa, joten niiden tulee olla oppilaalle maksuttomia, kuten lainsäädäntö edellyttää.

Retkien, leirikoulujen ja vierailujen rahoittaminen

Koulun ylläpitäjä – useimmiten kunta - saa valtionosuutta opetustoimen käyttökustannuksiin. Laskennallisiin yksikköhintoihin perustuvassa rahoitusjärjestelmässä rahoituksen käyttö ei ole sidottu rahoituksen myöntämis- ja laskentaperusteisiin, mikä mahdollistaa ylläpitäjien itsenäisen päätösvallan resursseja kohdennettaessa. Perusopetuksessa yksikköhinnat oppilasta kohden lasketaan joka neljäs vuosi toteutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Koulujen opetussuunnitelman ja vuotuisen suunnitelman mukaisen retki- ja vierailutoiminnan järjestämisestä aiheutuneet kuljetus- ja pääsymaksukulut ovat osa kunnan opetustoimen kustannuksia. Ylläpitäjän päätösvallassa on siis osoittaa kouluille taloudellisten edellytystensä puitteissa resurssit retkiä, leirikouluja ja vierailuja varten. Tarvittavat resurssit ovat usein varsin kohtuullisia.

Kouluissa järjestettävä rahankeruu

Koulun opintokäyntejä ja –retkiä, leirikouluja sekä opetukseen liittyviä tapahtumia voidaan tukea oppilaiden ja huoltajien yhteisesti keräämillä varoilla. Varojen keruun tulee olla oppilaille ja huoltajille vapaaehtoista. Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun opetussuunnitelman ja siihen perustuvan vuotuisen suunnitelman mukaiseen toimintaan huolimatta siitä, onko hän tai hänen huoltajansa osallistunut varojen keräykseen.

Huoltajien suorittama varojenkeruu voi tapahtua itsenäisesti siten, että koulu ei ole keruussa mukana lainkaan. Tällöin huoltajat suunnittelevat ja toteuttavat varojen keruun itse ja päättävät, miten varat annetaan oppilaiden toimintaa varten. Varojen käytön periaatteet on kuitenkin hyvä selkeyttää heti alussa koulun kanssa neuvotellen, sillä valmistautuminen esimerkiksi leirikouluhankkeisiin saattaa kestää useamman vuoden. Huoltajien varojenkeruu voi tapahtua myös yhteistyössä koulun kanssa, jolloin huoltajat ja koulu yhdessä päättävät varojen keruun ja käytön periaatteista. Molemmissa tapauksissa koulu kuitenkin viime kädessä vastaa siitä, että kaikilla oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua toimintaan.

Koulun ulkopuolella annettava opetus pedagogisesti tärkeää

Lainsäädäntö tai edellä mainitut linjaukset eivät siis estä kouluja järjestämästä retkiä, leirikouluja vierailuja tai muita tapahtumia. Koulun ulkopuolella annettavalla opetuksella luodaan toimintakulttuuria, johon kuuluu vuorovaikutus ja yhteistyö ympäröivän yhteisön kanssa. Retkien ja vierailujen avulla voidaan myös monipuolistaa oppimisympäristöä ja edistää oppiaineelle ominaisten menetelmien ja työtapojen käyttöä. Oppilaiden aktiivisuutta ja oppimismotivaatiota parantaa se, että asioita päästään oppimaan ja harjoittelemaan autenttisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Koulun ulkopuolella annettava opetus on myös omiaan lisäämään oppilaiden hyvinvointia ja osallistuvaa kansalaisuutta. Vuoden 2004 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostetaan kaikkien näiden seikkojen tärkeyttä opetuksen toteuttamisessa.